

ANARCHISTICKÝ MĚSÍČNÍK

číslo 196
březen 2025

vydává Nakladatelství Anarchistické federace
www.afed.cz // afed@afed.cz

PROJEVY FAŠIZACE

Fašismus je někdy nadužívaný pojem. Mnohdy je ale jeho užití nevyhnutelné pro jasnější pojmenování některých politických tendencí. Problém tohoto označení spočívá ve třech hlavních rovinách. Zaprvé ho mnozí mají spojený s určitou historickou etapou a konec druhé světové války považují zároveň za konec fašismu. To je také jeden z důvodů, proč se dnes **putinovské Rusko velkohubě vydává za vítěze nad fašismem ve „Velké vlastenecké válce“, i když vykazuje vícero atributů vlastních fašistickým režimům.** Zadruhé, fašistická hnutí minulosti byla natolik různorodá, vnitřně rozporuplná a v jednotlivých národních prostředích se natolik lišila, že je mnohdy těžké je vtěsnat do jednoho ranku. Stejně tak je tomu i dnes. No a třetí rovina spočívá ve skutečnosti, že jde o pojem, jenž je často užíván jako urážka bez ohledu na podstatu.

Jedna z definic uvádí, že **o fašismu můžeme mluvit jako o „politickém jednání vyznačujícím se obsesivními představami o rozkladu společenství, o národním potupení, o tom, že národ se stal obětí, a kompenzačními kulty sjednocení, síly a ryzosti...“** Filozof a spisovatel Umberto Eco ve své eseji „Věčný fašismus“ definoval několik symptomů, přičemž prohlásil, že lze-li ve společnosti pozorovat alespoň polovinu z nich, jsme blízko nástupu fašismu. Patří mezi ně kult tradice, iracionalismus, nedůvěra v intelektuální svět, prohlásování nesouhlasu za zradu, volání k boji proti vetřelcům, individuální či sociální frustrace, nacionalismus a různé druhy xenofobie, život jako trvale válečný stav, elitářství, kult heroismu, machismus, role lidu a vůdce, reprezentování „hlasu lidu“, newspeak a považování nepřátel jednou za příliš silné, jindy za příliš slabé.

Posledně uvedený bod odkazuje na to, že se fašismus vyznačuje dvojí rétorikou – jedna je ubrečená, druhá silácká. Jedna pláče nad tím, že nás nějaký silný nepřítel – zpravidla na základě nějaké konspirační teorie – ovládá nebo chce ovládnout a my jsme bezbranné oběti takového spiknutí. Druhá se „hrdinně“ (rétoricky) s takovým nepřítelem vypořádává a zároveň zúčtovává s těmi, kteří jsou v marginálním postavení, již nějakým způsobem diskriminováni nebo ani pořádně neexistují. Z toho jasně plyne, že **pro fašismus je nezbytností obraz obětních beránků.** Jednou to jsou etnické menšiny, vágně definovaní nepřizpůsobiví, pobírači různých dávek, lidé bez domova, nebo u nás svého času neexistující „hordy imigrantů“. S tím souvisí další důležitý pojem charakteristický pro fašismus – dehumanizace nepřátel.

Nacionalismus a rasismus (ať už jsou deklarovány otevřeně či skrytě) je pro majoritu neprivilegovaných (definovanou podle národnostního a rasového klíče) určitou znouzectností, která jim má napomoci nalézt důstojnost ztracenou v soukolí sociálního sestupu. **Fašismus se tak stává reakcí na hroutící se přísliby dřívějších údajných privilegií,** která vždy souvisela s majoritním pocitem nadřazenosti. Proto taková přitažlivost pro bílé heterosexuální muže.

Fašismus pohrdá liberálními elitami, avšak dnes se skoro nikde nesetkáme s tím, že by napadal kapitalistické vykořisťování jako takové. Naopak **fašismus je přitakáním kapitalismu.** Jeho stoupenci jsou doma v prostředí „kulturních válek“, avšak o ukončení zbídačování „národa“ kapitálem žádný zájem nemají. Přitom sociální frustrace vyplývá ze vztahů, které nastavuje kapitalistický režim, v němž jsme nuceni existovat, a v prostředí propastných sociálních nerovností rozhodně neplatí pravičácká „poučka“, že každý je svého štěstí strůjcem. Ve světě i u nás se pak paradoxně údajná „rebelie proti elitám“ projevuje (ať přímou či nepřímou) podporou oligarchie.

I v České republice můžeme směle mluvit o fašizaci, která se projevuje hned v několika tendencích navázaných na konkrétní politické hráče. Patří sem snahy o diskriminaci migrantů, žadatelů o azyl, chudých, antifašistů, LGBT+ osob, žen... **Charakteristická pro fašismus je také nulová solidarita** s lidmi bez domova, závislými, postiženými, s oběťmi válek a genocidy či s budoucími generacemi (což se projevuje odmítáním opatření k omezení klimatické krize). Fašizace jde ruku v ruce s popíráním vědy, konspiracemi, fake news, přičemž se volá po „svobodě slova“, která spočívá v možnosti šíření lží a bludů, zatímco jejich pravé označení je považováno za cenzuru, kterou je nutno umlčet. Nezapomínejme ani na klerofašistické tendence, jež se projevují např. prosazováním zákazu potratů, sexuální výchovy či diskriminací queer lidí.

Pokud se vám projevy fašizace protiví a chcete se jim veřejně postavit, pak vás zveme na dvě protestní akce. Tou první je **26. dubna pražská blokáda klerofašistického Pochodu pro život,** jenž útočí na práva žen rozhodovat o svém těle a razí agendu zákazu potratů, přičemž již v současnosti jeho organizátoři aktivně manipulují s ženami, které neplánovaně otěhotněly. Druhou akcí bude „**Anarchistický První máj**“, který proběhne také v Praze a jehož ústředním tématem bude právě odpor vůči fašizaci.